

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNLOGIYALAR ORQALI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH

G'ulomjonova Mohinur Ulug'bek qizi

ChDPU, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Tursunova Sarvinoz Telman qizi

*ChDPU, "Maktabgacha va boshlang'ich
ta'lim metodikasi" kafedrasasi o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalar va axborot texnologiyalaridan foydalanishning nazariy hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlashini rivojlantirish, dars samaradorligini oshirish hamda ta'lim jarayoniga innovatsion metodlarni joriy etish masalalari ko'rib chiqiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qilishi asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, axborot texnologiyalari, kreativ pedagogika, interfaol metodlar, innovatsion ta'lim, dars samaradorligi, o'quv faoliyati.*

Hozirgi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi shakllanadigan, ularning tafakkuri, dunyoqarashi hamda shaxsiy sifatleri rivojlanadigan muhim davr hisoblanadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda dars jarayonini samarali tashkil etish pedagoglardan zamonaviy metod va texnologiyalarni chuqur o'zlashtirishni talab qiladi [1;19].

Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarni faqatgina bilim bilan qurollantirish emas, balki ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ijodiy yondashuvini shakllantirish hamda hayotiy ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda pedagogik texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish, o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini samarali yo'lga qo'yish hamda ta'lim natijalarini oldindan rejalashtirish imkonini beradi [1;26].

Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Kompyuter texnologiyalari, multimedia vositalari, elektron ta'lim resurslari va interaktiv platformalar o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini yaratmoqda [2;14].

Pedagogik texnologiya tushunchasi ta'lim jarayonini oldindan loyihalash, o'qitish metodlari, vositalari va shakllarini tizimli ravishda qo'llash orqali kutilgan natijaga erishishni nazarda tutadi. Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etish imkonini beradi hamda o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi [1;31].

Boshlang'ich ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Chunki boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'lim jarayonining qiziqarli, tushunarli va faol shaklda tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik texnologiyalar quyidagi vazifalarni bajarishga xizmat qiladi: o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish

Pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan dars jarayonida o'quvchilar faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Bu esa ularning bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga yordam beradi [1;45].

Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalaridan foydalanish: Axborot texnologiyalari zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi [2;22].

Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali o'qituvchi dars jarayonini vizual, interaktiv va qiziqarli shaklda tashkil etishi mumkin. Masalan, multimedia taqdimotlari, videodarslar, elektron darsliklar va interaktiv testlar o'quvchilarning mavzuni yaxshiroq tushunishiga yordam beradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanishning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, murakkab tushunchalarni vizual tarzda tushuntirish imkonini beradi, o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi, ta'lim jarayonini interaktiv shaklda tashkil etadi

Shuningdek, axborot texnologiyalari o'quvchilarning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Bu esa ularning kelajakdagi ta'lim faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi [2;37].

Kreativ pedagogika asosida darsni tashkil etish: Kreativ pedagogika zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kreativ pedagogika o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuv bo'lib, u o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, yangi g'oyalar yaratishi va muammoli vaziyatlarni hal qilishi uchun imkoniyat yaratadi [3;15].

Boshlang'ich sinflarda kreativ pedagogika asosida tashkil etilgan dars jarayonida o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni qabul qiluvchi emas, balki yangi bilimlarni mustaqil ravishda izlovchi va yaratishga intiluvchi shaxs sifatida shakllanadi.

Kreativ pedagogika asosida quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

Klaster metodi – bu o'quvchilarning ma'lum bir mavzu yoki tushuncha atrofida g'oyalarni tizimli ravishda guruhlash, bog'lash va umumlashtirishga yordam beradigan interfaol ta'lim metodlaridan biridir. Ushbu metod orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon etish, tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash hamda mavzuni chuqurroq anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Klaster metodi ayniqsa boshlang'ich ta'lim

jarayonida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish va bilimlarni tizimlashtirishda samarali hisoblanadi

Aqliy hujum metodi – bu o'quvchilarning muayyan muammo yoki savol yuzasidan erkin, tez va ko'p g'oyalar bildirishiga imkon yaratadigan interfaol ta'lim metodlaridan biridir. Ushbu metod o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, muammoni turli nuqtai nazardan ko'ra olish va jamoaviy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Kreativ pedagogika yondashuvlarida aqliy hujum o'quvchilarning erkin fikr bildirishini rag'batlantiruvchi samarali usullardan biri sifatida tavsiya etiladi.

Rol o'ynash metodi – bu o'quvchilarning muayyan vaziyat yoki mavzu doirasida turli rollarni bajarish orqali bilimlarni o'zlashtirishga asoslangan interfaol ta'lim metodlaridan biridir. Ushbu metod orqali o'quvchilar real hayotga yaqin bo'lgan vaziyatlarni tasavvur qilib, turli rollarni bajarish orqali o'rganilayotgan mavzuni chuqurroq anglaydilar. Rol o'ynash metodi o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy fikrlashini shakllantirish hamda ularning dars jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi

INSERT metodi (Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking) – bu o'quvchilarning matn bilan ishlash jarayonida o'z fikrlarini belgilab borish, o'qilgan ma'lumotlarni tahlil qilish hamda yangi bilimlarni avvalgi bilimlar bilan taqqoslashga yordam beradigan interfaol ta'lim metodidir. Ushbu metod o'quvchilarning mustaqil o'qish, tahlil qilish va fikr yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kreativ pedagogika yondashuvida INSERT metodi o'quvchilarning faol o'quv jarayonini tashkil etishning samarali usullaridan biri sifatida tavsiya etiladi.

Mazkur metodlar o'quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirish bilan birga ularning dars jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi [3;33].

Ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida darsni tashkil etish modeli: Boshlang'ich sinf darslarini samarali tashkil etishda pedagogik texnologiyalarni to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega. Dars jarayoni quyidagi bosqichlarda tashkil etilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi:

1. Motivatsiya bosqichi: Bu bosqichda o'quvchilarda mavzuga qiziqish uyg'otiladi.
2. Muammoli vaziyat yaratish: O'quvchilarga muammoli savollar berilib, ularning fikrlash faoliyati faollashtiriladi.
3. Yangi bilimlarni o'zlashtirish: Interfaol metodlar va axborot texnologiyalari yordamida mavzu tushuntiriladi.
4. Mustahkamlash bosqichi: O'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash uchun turli topshiriqlar beriladi.
5. Refleksiya bosqichi: Dars yakunida o'quvchilar o'z fikrlarini bildiradilar va o'z faoliyatini baholaydilar.

Bunday tizimli yondashuv o'quvchilarning bilimlarni samarali o'zlashtirishiga hamda dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [1;87].

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalar va axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil

hisoblanadi. Kreativ pedagogika asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, ularning mustaqil bilim olish ko‘nikmalarini shakllantiradi hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, pedagogik texnologiyalar va axborot texnologiyalarining uyg‘unlashuvi o‘quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiradi, ularning bilimlarni chuqur o‘zlashtirishiga yordam beradi hamda ta’lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sanakulov H. Jumayev M. “Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida boshlang‘ich ta’lim fanini o‘qitish texnologiyasi” “METHODIST NASHRIYOT” Toshkent-2023, 249-bet.
2. Abdullayeva M., Qurbonova M. Tojiboyeva G. To‘xtamatova X. “Boshlang‘ich sinflarda axborot texnologiyalari” “MALIK PRINT CO” Toshkent-2021, 131-bet.
3. Ernazarova G.O. Chudakova V.P. Yakubova M.Y. Oblaqulov Sh.D. “Kreativ pedagogika asoslari”, “Nazokathon ziyo”, Toshkent-2025 170-bet.